



Bulletin européen

Anul IX, Nr. 87

Ianuarie 1982

Noi Tracii

Fondator: Prof. Dr. Josif Constantin Drăgan

TRACII NUMITOR COMUN AL CULTURII EUROPENE

J.C. Drăgan

Tracologia, această ramură centenară a studiilor preistorice a intrat într-o perioadă de dezvoltare rapidă, care a atras asupra ei atenția și curiozitatea lumii științifice și culturale. Ilustrată în trecut de nume venerabile ca Tomaschek, Pârvan, Decev, tracologia a oferit material de studiu pentru numeroase cercetări efectuate după al doilea război mondial în Bulgaria, Yugo-Slavia și România. Sunt nenumărate articolele, dările de seamă privind săpăturile arheologice și monografiile consacrate Traco-Ilirilor.

În 1969 Fundația Europeană Drăgan prin Centrul de Studii Istorice de la Salzburg și Veneția lansează invitațiile pentru o primă conferință internațională de tracologie, pe care însă împrejurări independente de voința organizatorilor au împiedicat-o să aibă loc. Ideea a prins rădăcini și trei ani mai târziu, la Sofia, tracologii s-au întâlnit la o primă manifestare de mare anvergură cu o participare internațională foarte numeroasă. 1972 a fost anul primului Congres Internațional de Tracologie.

Ceea ce Tomaschek văzuse atât de bine la timpul său și-a găsit aici confirmarea. Tracologia este o știință multi- și pluridisciplinară, cu un obiect care începe în preistorie - într-adevăr, ea se ocupă de migrațiile triburilor traco-illire plecate de la Dunăre - și urmărește destinul urmașilor Traco-Ilirilor de-a lungul secolelor, vicisitudinile istoriei lor politice, contribuția lor la formarea mai multor limbi și națiuni din epoca istorică, precum și ecurile artei, religiei, filosofiei și literaturii lor în cultura europeană. Arheologia, istoria, numismatica, lingvistica, istoria religiei, a literaturii, a folclorului și a artelor - iată numai câteva din disciplinele care își unesc forțele pentru a realiza obiectivele acestei științe de sinteză care e tracologia.

În 1976 s-a ținut la București al doilea Congres Internațional de Tracologie, al treilea a avut loc în 1980 la Viena, iar al patrulea se va ține la Amsterdam.

Tinând seama de evoluția extrem de rapidă a teoriilor și conceptelor științifice, de numărul impresionant de materiale noi scoase la lumină de arheologie ca și de necesitatea de a menține legături cât mai strânse între cercetători din țări diferite, care trebuie să cunoască și să comenteze împreună cât mai repede noile rezultate obținute de confrății lor, președintele Congresului de la București prof. Radu Vulpe a anunțat că s-a încheiat un acord cu Fundația Europeană Drăgan.

Prin acest acord Fundația noastră s-a oferit să organizeze din doi în doi ani, între marile Congrese, simpozioane internaționale la unul din sediile sale. Primul s-a ținut la Roma în 1977 și a fost consacrat aproape exclusiv problemelor de lingvistică tracă. Doi ani mai târziu, tot la Roma, perspectiva a fost considerabil lărgită incluzând cercetări de preistorie și istorie și punând accentul pe înaintarea Tracilor către Europa occidentală până în Peninsula Iberică - extindere teritorială de care mă voi ocupa mai departe. Iată-ne acum la al treilea simpozion și e de-ajuns să aruncăm o privire asupra Programului pentru a constata cât de variate sunt temele noastre, din punctul de vedere al științei interesate ca și al distanței cronologice dintre perioadele examinate. Caracterul internațional este evident și ne face o deosebită plăcere să avem printre noi reprezentanți ai științei bulgare, engleze, grecești, italiene, portugheze, române, spaniole și yugo-slave. Specialiști austrieci, cehoslovaci, germani, olandezi, polonezi și suedezi pe care i-am invitat și-au exprimat deosebitul interes pentru inițiativa noastră, regretând totodată că alte angajamente și obligații profesionale i-au împiedicat să fie astăzi prezenți la Palma de Mallorca.

Studiul Traco-Illirilor începând din preistorie implică o luare de poziție în ceea ce privește locul de naștere al acestui popor și răspândirea lor în direcții diferite. Ne dăm imediat seama că ocupându-ne de această problemă delicată ajungem să punem în discuție formarea celor mai vechi etnii din Europa și nașterea a însăși civilizației europene. În fața unor probleme atât de vaste, tracologul trebuie să se lupte cu anumite prejudecăți și să învingă rezistența unei mentalități tradiționaliste, care amenință cu imobilismul însăși cercetările cele mai înalte, ceea ce se numește uneori «știința oficială».

Ne amintim, de exemplu, că mulți istorici europeni au fost obsedați mult timp de ideea migrației. În loc să caute în Europa locurile propice pentru formarea popoarelor vechi ale continentului nostru, ei le căutau în alte regiuni ale globului. Studii elaborate de savanți de reputație mondială ne informează însă că tocmai Europa a fost leagănul celor mai vechi populații europene și că spațiul carpato-dunărean-pontic oferea în această privință condiții climatice deosebit de favorabile. Rolul Dunării e comparabil cu cel al Nilului și al altor mari fluvii pe malurile cărora s-au născut civilizații înfloritoare, în diferite momente ale istoriei omenirii. În cartea sa *Dunărea în preistorie* Vere Gordon Childe a descris valea Dunării și a afluenților săi drept o arie unitară din punct de vedere geografic, cea mai mare arteră de

comunicație între nord-vest și vechile centre de civilizație din bazinul Mării Egee și din Orient.

Bazinul Dunării a fost centrul *spațiului trac*, despre care am avut ocazia să vorbesc în extenso în comunicarea mea la Congresul de Tracologie de la Viena. Acest centru era delimitat de cele două lanțuri muntoase, Haemus-ul și Carpații. La nordul Dunării sursele antice îi menționează pe Traci sub denumirile de Daci sau Geți. Plecând de aici triburile s-au îndreptat spre nord - munții Tatra și de-a lungul Vistulei. Spre răsărit Tracii s-au întins până la Nipru și la Chersonesul Bosforului Cimerian, poarta orientală a Europei. Spre apus, ei au ocupat Pannonia și Noricum, iar vârfurile extreme au ajuns până în Iberia, probabil pe calea mării. Anumite triburi din acest grup sunt desemnate ca Illiri. Spre sud, Tracii s-au extins în peninsula Haemus până la litoralul Mării Egee. Această din urmă migrație e denumită de obicei «invazia Greciei de către Ahei și Dorienei». O amplă migrație i-a dus pe Traci până în Anatolia, unde sunt cunoscuți sub denumiri ca Frigieni, Mysieni, Lidieni, Dardani și mai ales Troieni. Migrațiile anatoliene acoperă o perioadă foarte lungă din Epoca de bronz, și anume mileniile III și II. Din Asia Mică - pe care preferăm s-o numim Anatolia, căci această regiune, legată de Europa prin Bosfor și Dardanele, e din punct de vedere al civilizației mai mult europeană decât asiatică - au emigrat Etruscii și s-au stabilit în Italia, pe al cărei teritoriu s-au mai instalat și alte triburi traco-illire, de pildă Venetii în valea Padului și Calabria în sud.

O migrație de asemenea proporții presupune un grup etnic foarte numeros. Într-adevăr diversele izvoare citează circa o sută de triburi trace, iar Herodot este autorul celebrei afirmații după care Tracii erau poporul cel mai numeros din lume după Indieni.

Această lungă serie de migrații a contribuit la formarea unui vast spațiu de civilizație europeană, unitară din toate punctele de vedere. Axa spațiului trac a fost Dunărea, cel mai mare fluviu al Europei. Acolo unde Dunărea se varsă în mare se termină Europa și se află granița dintre două lumi și două mentalități, cea europeană și cea asiatică. La nord de delta Dunării și înspre răsărit, expansiunea tracă n-a putut trece dincolo de Nistru și Bug.

Printre mărturiile antice privitoare la Traci, un loc aparte îi revine lui Homer, care, în Iliada, ne prezintă într-o transfigurare artistică înfruntarea dintre Traco-Dardani și Traco-Ahei pentru stăpânirea unui punct strategic de mare importanță numit Troia. Homer ne dă certitudinea că creatorii culturilor strălucite din spațiul carpato-ponto-danubian au fost populațiile trace. Tot de la el aflăm că civilizația tracă egala în strălucire pe aceea a Aheilor, care au dus-o spre sud și au dezvoltat-o la Micene sub regii lor Atrizi. Săpăturile arheologice aveau să confirme ulterior istoria în versuri scrise de marele poet.

Orbiți de splendoarea civilizației greco-romane istoricii au minimalizat temele, aportul și originalitatea civilizației traco-illire. În timp ce autorii antici nu aveau decât cuvinte de laudă pentru civilizația tracă, deși ar fi fost normal să ridice în slăvi propria lor civilizație, istoricii moderni procedează tocmai invers. Tracologii constată cu amărăciune că în învățământul de toate gradele - observația este valabilă mai ales pentru țările occidentale - meritele

Traco-Illirilor n-au fost îndeajuns puse în evidență ca să nu mai vorbim de manualele școlare, în care numele Tracilor nici măcar nu figurează.

Una din dorințele vii pe care le formulăm în ocazii solemne ca aceasta este ca adevărul istoric să-și poată croi drum printre obstacolele prejudecăților și ca istoricii, adevărați oameni de știință, să acționeze în această direcție cu mai mult curaj pentru a asigura o difuzare cât mai largă și în mediile culturale cele mai diverse, a rezultatelor cucerite de tracologie în ultima vreme.

După cele arătate mai sus, nu e greu de înțeles rostul unei întâlniri internaționale de tracologie în Spania, la celălalt capăt al Europei în raport cu leagănul Tracilor. Nu e vorba numai de a satisface curiozitatea confrăților noștri din Peninsula Iberică ce se interesează de preistoria regiunilor dunărene și ar vrea să afle de la cei care lucrează acolo rezultatele recente ale cercetărilor lor. Motivul e mult mai adânc, fiindcă se referă la una din tezele cele mai îndrăznețe și mai spectaculoase ale tracologiei și anume la înrudirea dintre creatorii celei mai vechi civilizații iberice după aceea care ne-a lăsat peșterile de la Altamira - civilizația de la Tartessos - și Traco-Illiri cu civilizația lor nu mai puțin strălucită și bogată în opere de artă.

Teza înrudirii dintre Tarteși (sau Turdetani) și Traco-Illiri presupune o legătură, care pleacă din Anatolia, ajunge în Italia și se termină în sudul Spaniei. Această legătură este reprezentată de migrația triburilor aparținând unui popor renumit pe care nivelul înalt de cultură și o aureolă de mister îi apropie pe Tarteși: mă refer la Etrusci, pe care tracologia îi revendică printre etniile ce formează obiectul acestor cercetări. Această ipoteză se adaugă celei privind prezența Illirilor în Catalonia, documentată printre altele de toponimia care a menținut numele de Illiri, de exemplu, în *Ilerda*, astăzi *Lerida*.

Originea creatorilor civilizației tartesiene este o problemă care - știți mai bine decât mine - încă nu a avut o rezolvare definitivă și precisă, care să-i convingă pe toți și să liniștească polemicile - care fac de altfel ca cercetarea științifică să devină pasionantă. (Dar, mă întreb câte probleme asemănătoare au avut soluții ideale? Există domeniu mai delicat, mai fragil și mai supus jocurilor de ipoteze decât cel al etnogenezei și al nașterii și formării civilizațiilor și culturilor?) În ceea ce privește Tartessos, cunoașteți ipoteza plauzibilă lansată și susținută de Adolf Schulten, - acest Schliemann al Occidentului -, care a fost rezultatul a cinczeci de ani de muncă asiduă: Turdetanii erau Etrusci. Locuitorii Tartessos-ului cunoșteau scrisul; mărturia lui Strabon este clară în această privință: Turdetanii, care locuiau în Baetica erau cei mai cultivați dintre Iberici; ei foloseau alfabetul, și-au redactat legile și și-au scris istoria lor în versuri. În legătură cu această mărturie valoroasă trebuie amintit faptul că inscripțiile găsite în regiunea Tartessos sunt scrise cu un alfabet înrudit cu cel al Etruscilor și nu cu un alfabet fenician.

Originea etruscă - teză dovedită nu numai prin scriere dar și prin argumente arheologice, ca de exemplu, riturile funerare - este recunoscută de un număr mare de istorici; pentru a nu cita decât pe José Ripolles Aguillar, voi reproduce frazele următoare: « în mod sigur; Tartesida a fost fondată în



J.C. Drăgan prezintă cartea *America înainte de Christos*, care documentează prezența Tracilor-Tarteși în America.

jurul anului 1150, de către navigatori, care proveneau din antica cetate Tursa, din Anatolia, patria Etruscilor»: «Se pare că Tartesos a fost o colonie tartesiană; și de altfel, originea sa este etruscă. Unul dintre regii cei mai cunoscuți ai Tarteșilor a fost Argantonio, nume care derivă din etruscul *Arnti*; în Andaluzia există și astăzi multe locuri care poartă nume de origine etruscă».

Cum au ajuns Etruscii în Iberia? Pe calea mării, probabil alungați din patria lor anatolică de secetă și foamete, Etruscii, acești «Traci din Lidia» cum spune Herodot, se îmbarcă pe navele lor îndreptându-se spre apus. Poposesc mai întâi în insulele Baleare, unde nu găsesc însă condiții favorabile, din cauza lipsei de apă. De aceea pornesc din nou la drum și o parte dintre ei se stabilește în Tirenia - căreia aveau să-i dea numele - iar ceilalți ajung până în Peninsula Iberică. În regiunea Tartesos găsesc pământ roditor pentru agricultură, pășuni bogate, mine de aramă și staniu, iar navigatorii beneficiază de porturi fluviale bine adăpostite și destul de mari pentru a asigura accesul unor corăbii mari.

Tarteșii au fost navigatori curajoși - și această reputație e amintită și în Vechiul Testament, constructori de nave capabile să traverseze Oceanul. O descoperire senzațională, care deschide tracologiei noi perspective, constă dintr-o inscripție bine conservată, referitoare la Tartesos și scrisă într-un alfabet asemănător cu cel al Etruscilor; ea a fost scoasă la iveală în Statele Unite, la Union (New Hampshire). Putem pune în legătură această descoperire, cu alta mai veche. O primă inscripție tartesică săpată în stâncă a fost găsită în Mount Hope Bay, Rhode Island, și descrisă de Ezra Stiles, rectorul Universității din Yale. Adevărata semnificație a acestor descoperiri a fost arătată de Barry Fell în cartea sa destul de recentă *America înainte de Christos*, a cărei difuzare nu a ajuns, după cât se pare, în mediile univer-

sitare. Așa se explică probabil de ce specialiștii nu sunt la curent cu observațiile sale privind comerțul de mare anvergură practicat de Tarțeși între Europa și America precolumbiană, precum și Mount Hope ca loc de întâlnire între Tarțeși și colonizatorii celți stabiliți în New England. Iată deci că în Epoca de Bronz și la începutul Epocii Fierului, Traco-Illirii - prin ramura lor tartesiană - ajunseseră în America, fapt care conferă spațiului tracic dimensiuni pe care primii tracologi nici nu le puteau bănuși. Sigur că rămân încă puncte neclare în istoria migrației Etruscilor, a stabilirii lor în Spania meridională și a «cuceririi Americii» precolumbiene. Dar unde, dacă nu într-o astfel de adunare, care reunește cercetători din zonele cele mai îndepărtate ale lumii traco-illire, s-ar putea discuta mai bine incertitudinile și enigmele care ne ascund încă adevărul despre strămoșii noștri foarte îndepărtați, despre itinerariile lor fabuloase de-a lungul a trei continente și despre rolul lor în crearea mai multor civilizații în diverse zone ale lumii?

Calitatea operelor de artă este un indiciu deciziv al importanței unei civilizații. Arta tracă din bazinul dunărean nu este cu nimic inferioară celei grecești și culturii greco-romane în general, pentru care a reprezentat unul din izvoarele cele mai importante. Pe pământul iberic geniul triburilor venite de foarte departe a intrat în contact cu produsele culturale ale altor etnii și avea să se dovedească rodnic în realizarea acelor sinteze de civilizații care jalonează istoria Peninsulei Iberice. Alături de comorile artistice de vârstă preistorică, trebuie citate numele mai multor personalități culturale din Turdetania romană, printre care cei doi Seneca și poetul Lucan.

Intrucât cercetători români și spanioli se află aici pentru a discuta despre tracologie și Tartesos, să-mi fie îngăduit să-l menționez și pe împăratul Traian bazându-mă pe o afirmație a lui Nicolae Iorga. Născut la Italica, lângă Tartesos, Traian simbolizează prin cucerirea Daciei, unirea celor două extremități europene ale lumii trace, a cărei comunitate de origine el desigur n-o putea bănuși. După atâtea secole de discontinuitate și de existență separată, imperiul roman a realizat, cucerind Dacia, o unitate provizorie, destinată să se destrame la sfârșitul antichității, a unor teritorii imense, care aveau în comun un factor etnic și de civilizație pe atunci ignorat, factorul traco-illir. Acestor teritorii li s-au adăugat cele ale Celților, mă refer la Gallia, la Insulele Britanice, etc. Faptul că 40 din cei 80 de împărați romani au fost de origine traco-illiră nu e desigur rezultatul întâmplării și el ne apare ca deosebit de semnificativ în lumina acestei noi concepții a istoriei europene pe care o susțin.

Imi dau seama că acest fel de a concepe tracologia, subliniind interesul pe care ea îl prezintă pentru Spania e de natură să surprindă și să provoace unele rezerve. Trebuie să mai amintesc - fapt destul de ciudat și care nu și-a găsit încă explicația - că ideea că între Spania și Traci au existat relații importante în trecutul îndepărtat, nu este deloc nouă, ci dimpotrivă este vorba de o credință bine înrădăcinată în tradiția culturală hispanică. Mă refer la Geți și la prestigiul deosebit de care ei se bucurau în antichitate și în evul mediu. Fapt paradoxal, Românii, urmașii direcți ai Geto-Dacilor, nu știu că în baza unei vechi tradiții Spaniolii îi numărau pe Geți printre strămoșii lor și că în

Los tartesios españoles viajaron a América 2500 años antes que Colón

Palma. (Eduardo Jiménez). - Dos mil quinientos años de que Colón pisara tierras americanas, otros españoles, los tartesios de Iberia, mantenían frecuentes viajes para el intercambio comercial con los nativos del continente americano, según recientes descubrimientos arqueológicos.

En la costa este de USA se descubrieron inscripciones en alfabeto etrusco, utilizadas por la fundación Dragán

Importante aportación de José-Constantino Dragán que se celebrará en Palma

Última Hora
Sábado, 14 de noviembre de 1981

III Simposio de Tracología

El III Simposio Internacional de Tracología (rama centenaria de la arqueología y de la historia antigua) tendrá lugar en nuestra ciudad los próximos días 16 al 19 de noviembre. Organizado por la fundación

Dragán, con el apoyo del ministerio de Cultura y de Educación y Ciencia y la adhesión de numerosas universidades y centros de investigación europeos, con el fin de estimular la cooperación científica

Los tartesios españoles viajaron a América 2500 años antes que Colón

En la costa este de USA se han descubierto inscripciones pétreas en alfabeto etrusco, utilizadas por los tartesios españoles

icología
nzo el p
lma con
specialist

ntino D
nguiendo
Herodo
de sus
s tartes
ivos de d
por Eur
sentados
nubio. N
as confi
a vez er
Tartésid
tes de C
uada en
Carmona
eran otra

REDACCION

La Tracología, rama centenaria del estudio de la prehistoria, se encuentra ahora en pleno auge. El deseo de encontrar unos elementos comunes entre los pueblos de Europa es el principal motivo por el que este simposio se celebre.

Los organizadores entienden que será una gran oportunidad para

distintas civilizaciones que se han sucedido en la península Ibérica.

La hipótesis de contactos y analogías entre los tartesios y los tracios-iliros fue lanzada en el segundo simposio de tracología que tuvo lugar en Roma.

La civilización tracia fue una de las fuentes que nutrió a la griega y a la romana, con las que rivaliza en refinamiento

Julio Caro Baroja, el ministro de Educación bulgaro, Alexander Fol, Branco Gavella de la universidad de Bulgaria, y otras destacadas personalidades de la investigación

El acto inaugural tendrá lugar el lunes 16 con una conferencia del presidente de la fundación, José Constantino Dragán, sobre "Los tracios, denominador común de la cultura europea" y una alocución del ministro de Educación de Bulgaria

LOS TARTESIOS VIAJABAN A AMERICA

La inscripción se dató mil años antes de Colón, lo que es lo más antiguo de la historia

Gente

José Constantino Dragán presidente de la fundación que ayer en Palma de Mallorca "2500 años de que Colón pisara tierras americanas, otros españoles, los tartesios de Iberia, mantenían frecuentes viajes para el intercambio comercial con los nativos del continente americano". Dragán fundó esta afirmaciones en el estudio del profesor Barry Fell de la Universidad norteamericana de Harvard y defendió el cuarto Simposio Internacional de Tracología, rama de la arqueología, que se inaugura en Palma de Mallorca el próximo lunes 16. Dragán participará en el simposio con una comunicación sobre "Los tracios, denominador común de la cultura europea" y en ella se recogen las tesis que sobre la migración del pueblo Tracio existen.

El doctor Dragán presentó ayer el programa

El lunes comienza el III Symposium Internacional de Tracología

(De nuestra Redacción). - El próximo lunes, día 16, tendrá lugar en la Fundación Europea Dragán de Palma el acto de inauguración del III Symposium Internacional de Tracología que durará hasta el día 19 de noviembre.

Nos reunimos, para conocer los distintos aspectos del mismo, con José Constantino Dragán, presidente de la Fundación, el cual nos precisó que el objetivo del Symposium está en tratar de acercar a investigadores y profesores de toda Europa, con el fin de dar un mayor conocimiento de los estudios realizados en

simposio buscar conjuntamente denominadores y factores comunes entre las diferentes culturas europeas a través de la del pueblo tracio, por medio de la Tracología (rama centenaria de la arqueología y de la historia antigua).

Para ello se cuenta con una serie de autori-

las cuales con sus propias conclusiones desarrollarán el programa que, en sesiones de mañana y tarde, durante tres días, marcará el estado actual de la Tracología.

La sesión de inauguración correrá a cargo del doctor Dragán, el cual en su Comunicación disertará sobre "Los Tracios, denominador común de la cultura europea" y en ella se recogen las tesis que sobre la migración del pueblo Tracio existen.

14 Noviembre 1981

una revolución. En efecto, la conservación de las tradiciones de los tracios, que se conocen a través de los escritos de Herodoto, fue el punto de partida para el estudio científico de Barry Fell en su libro "América descubierta por el pueblo tracio". Sin embargo, el libro no ha tenido un éxito excesivo en los círculos académicos. Constantino Dragán, que ha traducido el libro al español, lo presentó en el Congreso de Roma y en una reciente reunión de Barcelona, todos abrieron los ojos de sorpresa".

Dragán habla también de las inscripciones fónicas halladas en Brasil en forma de "L" y "V", que los tracios denominaron "los tracios" y en ellas se recogen las tesis que sobre la migración del pueblo Tracio existen.

que se descubrieron en la costa este de Estados Unidos. Este descubrimiento, que data de hace unos mil años antes de Colón, demuestra que los tartesios de la península Ibérica mantenían frecuentes viajes para el intercambio comercial con los nativos del continente americano. Este descubrimiento, que data de hace unos mil años antes de Colón, demuestra que los tartesios de la península Ibérica mantenían frecuentes viajes para el intercambio comercial con los nativos del continente americano.

Presă spaniolă a semnalat și comentat cu viu interes lucrările Simpozionului de Tracologie organizat de Fundația Europeană Drăgan.

anumite izvoare Danemarca se numea Dacia. Alt fapt paradoxal analog cu primul, constă în aceea că cronicarii spanioli nu știau nimic despre cucerirea Daciei de către Traian, împăratul de origine hispanică. Pentru cronicarii spanioli - ale căror texte au fost examinate cu grijă de A. Busuioceanu - Spaniolii descindeau din Geto-Daci, care au întemeiat Spania în secolul al V-lea. Această teză stranie s-a bucurat totuși de un mare prestigiu, pentru că se baza pe afirmațiile Sfântului Isidor de Sevilla, sec. al V-lea. În sec. al XIII-lea, în *Historia Gothica*, arhiepiscopul de Toledo, Don Rodrigo Jiménez de Rada citează în genealogia poporului spaniol nume ca don Diceneo, don Zamolxen, don Boruista.

Sub aceste nume ciudate recunoaștem cu ușurință pe acela al marelui preot Deceneu, al zeului Zamolxis și al regelui Burebista. Le găsim încă în unele scrieri din sec. al XVII-lea. Unii au invocat și heraldica spaniolă unde pretind că au găsit dovezi ale importanței tradiției getice.

Nu îndrăznesc să mă pronunț asupra semnificației acestor reconstituiri fabuloase ale începuturilor istoriei spaniole și care sunt de altfel foarte puțin cunoscute în afara granițelor Spaniei. Există fără îndoială greșeli, confuzii - de exemplu aceea între Geți și Goți - și multă fantezie care trebuie eliminate pentru a putea ajunge la descoperirea adevărului istoric. Totuși existența însăși a acestei tradiții rămâne un fapt tulburător care îndeamnă la reflecție.

Istoria fiecărei științe este și o istorie a erorilor, a confuziilor și a excesului de fantezie. Fără îndoială tracologia nu constituie nici ea o excepție. Prin urmare... *errare thracologicum*, și lucrul acesta ne consolează în acest moment când ne pregătim să discutăm teme pe care distanța în timp le face deosebit de vagi. Pe de altă parte, cine își concepe studiul descoperind peste tot numai diferențe, divergențe și fenomene unice sui generis nu face decât să sporească confuzia și să ne îndepărteze de scop.

Iată de ce în cercetările inițiate de Fundația Europeană Drăgan ne străduim să descoperim convergențele și numitorii comuni ascunși sub aparențe eterogene sau de-a dreptul contradictorii. Tocmai în acest spirit am conceput desfășurarea lucrărilor noastre, axate pe subiecte în aparență disparate, luate din epoci istorice și zone geografice foarte depărtate una de alta.

Cine vrea să se ocupe de divergențe găsește destule sedii adecvate. Cât despre noi ceea ce urmărim este contrarul, întrucât Fundația noastră conform programului ei își propune să promoveze și stimuleze orice inițiativă menită să contribuie la unificarea europeană mai ales pe plan cultural. Identificarea în trecutul multor națiuni din Europa a unor factori comuni, etnici și de civilizație, ne întărește în credința noastră optimistă că e posibil să se neutralizeze forțele de acțiune divergentă și distructivă ce amenință viitorul bătrânului nostru continent.

N.R. Traducerea discursului de inaugurare a celui de al treilea Simpozion Internațional de Tracologie, rostit în limba spaniolă în seara de 16 noiembrie 1981.

MITOLOGIE ȘI ISTORIE ROMÂNEASCĂ

Iosif Gabriel Chiuzbăian

(urmare din numărul precedent)

Iată, aşadar, că religia poate fi privită ca o componentă de bază a culturii traco-geto-dace, ea precedând și fiind chiar superioară multor religii ale popoarelor din antichitate. Referindu-se la acestea Pârvan consideră că astfel strămoșii noștri se apropiau de creștinism care apare cu câteva sute de ani mai târziu. Religia Traco-Geto-Dacilor a impresionat profund pe numeroși scriitori ai lumii vechi, începând cu Herodot în secolul al V-lea î.e.n. și până la Iulian Apostatul în veacul al IV-lea al erei noastre. Religia Traco-Geto-Dacilor îl are în frunte pe Zamolxis, în ale cărui atribute intră pământul cu întreaga sa bogăție și tot la el se duc toți Geto-Dacii care se cred nemuritori.

Recunoașterea contribuției aduse de strămoșii noștri la tezaurul spiritual al lumii se concretizează și în textul lui Diodor din Sicilia care îl citează pe Zamolxis printre marii profeți ai omenirii alături de Moise.

«Marii anonimi» ai istoriei - cum atât de sugestiv îi numea cineva -Tracii dezvăluie celor lipsiți de prejudecăți și capabili de a se debarasa de dogmatisme sterile, o creație religioasă demnă de tot interesul, deși conservată numai în parte și cu anumite alterări din perspectiva istoriei generale. Adepții orientării istoricizante, dominantă la sfârșitul veacului trecut și la începutul secolului nostru, considerau deci, pe bună dreptate, în ciuda unor anumite exagerări, că miturile pot deveni izvor istoric, aidoma oricăror altor documente de mentalitate, transmise din epoci revoluate.

Mai aproape în timp de noi, oamenii de știință a căror rigoare și competență nu poate fi pusă la îndoială au preluat și dezvoltat această idee, oferind o viziune nouă, mult mai amplă, științei istorice, redimensionând și așezând pe baze științifice mult discutata relație *tradiție și istorie*. Astfel, Georges Dumézil în lucrarea sa *Mythe et épopée* precizează fără vreun echivoc: *Mitologiile au fost repuse, așa cum trebuiau să fie, în ansamblul vieții religioase, sociale, filosofice a popoarelor. În locul faptelor izolate și ca urmare nesigure, o structură generală era propusă observatorului, în care, ca într-un amplu cadru, problemele particulare își aveau locul precis și limitat.*

Dar până și un savant riguros, cu un pregnant spirit critic, ca Dimitrie Onciul nu ignoră această importantă relație. Pornind de la *mitul etiologic* (concept preluat și de C.C. Giurescu în *Istoria Românilor*) D. Onciul, în studiul *Dragoș și Bogdan* recunoaște că *nici un mit în istorie nu este fără miez istoric și tot astfel trebuie să fie și cu mitul nostru.*

O cunoaștere extrem de utilă, extrasă în urma unei analize atente a

evoluției relației tradiție-istorie de-a lungul timpului oferă Gheorghe I. Brătianu în lucrarea *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești* (apărută recent în Editura Eminescu, sub îngrijirea competentă a criticului Valeriu Răpeanu, care semnează și un substanțial studiu introductiv). Potrivit lui G.I. Brătianu, mitul, legenda, tradiția se transpun în domeniul *posibilului*. Dealtfel, numeroși specialiști aplecați asupra mitului, printre care Eliade, Dumézil și Kerényi, au subliniat ideea că legenda reprezintă o realitate ce a fost trăită, conținând deci un sâmbure de adevăr.

Este firească deci concluzia la care ajunge Brătianu și anume că: *a respinge în totalitatea ei o tradiție istorică* (cum s-a întâmplat adeseori și în istoriografia noastră n.n.) *numai pentru că unele din elementele ei au aspecte legendare, e o greșală tot atât de vădită ca și însușirea ei totală, fără nici o judecată sau măcar o contribuție a spiritului critic*. În altă parte, istoricul precizează că tradiția istorică oferă: *mărturia sa, cu toate că este necesar cea mai mare parte a timpului și de a o extrage dintr-un amalgam de mituri și de legende și are totuși mai întotdeauna la temelie ei, fapte sau împrejurări reale*.

Tradiția istorică, după același autor, reprezintă statornicirea unui element tradițional, un punct de reazim pentru minte și pentru suflet. E o atingere cu temelurile mai adânci ale firii și ale existenței naționale, din care pot izvorî acum, ca și altă dată, nădejdi și puteri nebănuite.

Adversar declarat al romantismului, deși în multe privințe era el însuși un mare romantic, Nicolae Iorga nu ezită să recunoască în discursul său de la Academie că în tradițiile satelor românești *se vor găsi acele cunoștințe prealabile care vor umplea lacuna considerabilă pe care o lasă în trecutul nostru izvoarele străine ale lumii civilizate*. Nimic mai firesc câtă vreme, cum atât de plastic se rostește Blaga, lumea s-a născut la sat și câtă vreme *singura noastră tradiție adevărată este matca noastră stilistică*.

Si în viziunea marelui nostru filosof, satul românesc reprezintă «umanismul nostru înaintaș fără nume, purtătorul matricei stilistice românești», «centrul ei generator» din care va putea ieși o cultură majoră» românească, purtătoare a tot ceea ce este autentic în măsură să se ridice la cele mai înalte trepte ale gândirii și simțirii omenești. Celor ce îi reproșau o anume superficialitate în abordarea fenomenului românesc al satului, Blaga le răspunde cu un ușor ton polemic dar și de mândrie pe deplin îndreptățită: *voi vorbi prin urmare despre satul românesc, nu ca un specialist care și-a potrivit în prealabil metodele în laborator și pornește pe urmă să examineze pe dinafară un fenomen. Voi vorbi despre satul românesc din amintire trăită și făcând oarecum parte din fenomen*. Și oricum, nimeni nu poate contesta că trăirea este un mijloc fundamental de cunoaștere a vieții omenești. Ca un rod al acestei trăiri este definiția pe care Blaga o dă fenomenului românesc al satului instituit ca un sat idee, adică un sat ce se socotește pe sine însuși centrul lumii și care trăiește atemporal, în orizonturi cosmice prelungite-n mit. Or, miturile, în viziunea filosofului român sunt plăsmuite de intenție revelatorie, și întâiele mari manifestări ale unei culturi. *Miturile se desprind din matricea stilistică a unui neam sau grup de neamuri, întocmai ca și celelalte grupuri de neamuri*.

I s-a mai reproșat lui Blaga că nu ar fi reușit să deosebească fenomenul românesc de cel balcanic în genere, că, în mod voit uneori, a lăsat să se înțeleagă că *spațiul matricei ar putea fi un pervaz, până la un punct comun unui întreg grup de popoare, bunăoară, popoarelor balcanice.*

Privite din prisma unității etnice, lingvistice și culturale a popoarelor din sud-estul Europei, ba mai mult, din întreg spațiul tracic, în lumina rezultatelor congreselor și simpoziunilor internaționale de tracologie, asemenea reproșuri vor părea desigur, lipsite de teme, cu atât mai mult cu cât științele moderne subordonate unor sarcini unificatoare și pacifiste prin excelență, sunt chemate să promoveze metoda convergențelor, aplecându-se mai cu seamă asupra a ceea ce este asemănător, complementar și găsind numitori comuni materiali și spirituali în câmpul lor de cercetare.

Dar să-l lăsăm pe Lucian Blaga să răspundă unor astfel de reproșuri: *Câmpurile stilistice ni le imaginăm ca ochiurile unei plase care ar acoperi globul terestru. Nu există vid în sfera acestor câmpuri stilistice. Mai precizăm că ochiurile acestor câmpuri stilistice nu sunt precis izolate. Ele interferează. Interferențele de stil sunt chiar mai frecvente pe glob și în istorie decât stilurile pure. Dealtfel, rămâne o întrebare deschisă în ce măsură există undeva stiluri pure.* La rândul său, Mircea Eliade, ca și alți exegeți ai mitului, este adeptul interferențelor, având o deplină încredere în utilizarea explorării comparative. Lucrarea *De la Zalmoxis la Gengis-Khan* are un subtitlu deosebit de sugestiv în acest sens: *Studii comparative asupra religiilor și folclorului Daciei și al Europei Orientale.* Dar această Europă Orientală, ca și la Blaga, este înainte de toate poporul român, cu întregul său spațiu geografic în care a evoluat de-a lungul multimilenarei sale experiențe. Pietatea cu care savantul român se întoarce la izvorul lui dintâi se manifestă cel mai pregnant în emoționantul eseu consacrat *Mioriței*, în care nu o dată, marile spirite ale acestui neam au încercat să descopere un *revelator al sufletului național*. Nici aici Eliade nu exclude analiza comparativă de natură să ofere interpretări surprinzătoare, în special în ce privește aria de întindere a temei străvechi, pe care Dumézil o descoperă într-o baladă din Caucaz, iar Ovid Densusianu o regăsește în *Cântarea cântărilor* (a se vedea *Originea păstorească a Cântării cântărilor*, asupra căreia ne vom opri cu un alt prilej).

Privită tot din perspectivă comparativă evoluția Ariienilor păstori la origine (ce pot fi intuiți în personajele legendare ale literaturii vedice) este de natură să nască întrebări uimitoare, care de multă vreme așteaptă răspuns din partea oamenilor de știință. Demne de tot interesul sunt ipotezele, să le zicem de lucru, privitoare la itinerarul parcurs de acești Arieni din Europa (mai precis din spațiul carpato-danubiano-pontic) spre India, drum reconstituit pe baza a numeroase toponimice, cu nebănuite rezonanțe românești, de către Nicolae Miulescu, în lucrarea sa *Daksa* apărută în editura Nagard - Roma 1975.

Iată de ce este atât de necesară o deplină sistematizare a tuturor cercetărilor de până acum în spiritul unor valori mai largi care să integreze, în raport cu valoarea sa de necontestat, mitologia românească (izvor de esență al istoriei naționale) în cadrul celei universale, ca parte inalienabilă.

Numai în acest mod se poate întregi ciclul spiritualității românești

alături de celelalte permanențe care pledează pentru continuitate și unitate românească din toate teritoriile stăpânite de strămoșii noștri traco-geto-daci, oferind în același timp un mesaj de solidaritate spirituală, bazat pe afinități de structură, adresat tuturor acelor popoare care se înrudesesc cu noi pe acest fond comun atât de pregnant, chiar dacă nu întotdeauna perceptibil la prima vedere. Nimic mai posibil, câtă vreme trăirea poporului nostru simbolizată în miturile păstrate în marele tezaur al culturii tradiționale orale (*poporană* cum o numea Hasdeu) - are un serios fundament istoric, religios, social și psihologic, bine determinat, o existență de fapt bine conturată, unitară, dinamică, originală și adecvată unei cercetări mitologice.

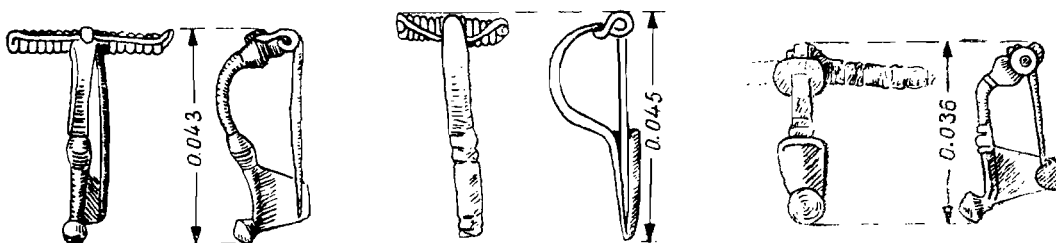
Dar nici o clipă nu trebuie să uităm că un atare demers științific poate fi realizat cu depline sorti de izbândă numai printr-o renovare a metodologiei de lucru și a mijloacelor utilizate pentru înțelegerea și interpretarea miturilor autohtone, exprimând cele mai îndepărtate epoci din viața strămoșilor noștri. Numai în acest mod vom putea ajunge la adevăratele funcții generatoare ale neamului românesc, de fapt, în ultimă instanță spre noi înșine, spre conștiința de sine, care, așa cum bine arată cineva, are în existența umană *forța unui destin*.

Tratând în acest mod importanța relației mitologie-istorie, vom ajunge, neîndoielnic, la concluzia că și acolo unde pietrele tac iar textele nu spun nimic, miturile arhaice studiate cu pasiune și seriozitate ne pot spune multe despre trecutul îndepărtat.

Adevărul este rostit atât de frumos de o proeminentă personalitate a veacului nostru Carl Gustav Jung, care critică disprețul manifestat de contemporanii noștri față de ceea ce reprezintă straturile mai vechi ale vieții noastre, tendință exemplificată și de noi mai înainte: *Se uită cu totul - spune Jung - că trecutul rămâne viu în etajele inferioare ale zgârie-norilor cu care putem compara conștiința noastră rațională. Lipsit de straturile inferioare, spiritul nostru rămâne suspendat în vid; nu e mirare că devine nervos...*

Il completează în mod fericit Mircea Eliade: *Mulțumită întoarcerii la origine, sperăm că ne naștem din nou... viața nu poate fi reparată, ci numai creată din nou printr-o întoarcere la izvoare. Iar izvorul prin excelență e țâșnirea prodigioasă de energie, de viață și de fertilitate care a avut loc odată cu facerea lumii.*

Este aceasta o splendidă sintetizare metaforică a funcțiilor creatoare ale mitului, acest valoros izvor de istorie, oglindind în același timp posibilitatea deplină a integrării, a asimilării mitului de către cultura și spiritul modern.



DRUMETȚ PE VALEA OLTULUI

Constanța Bădicel

Nicăieri Valea Oltului nu are strălucirea și splendoarea pe care și-o lezvăluie pe porțiunea de la Piatra Olt la Podul Olt. Drumul acesta păstrează o istorie demnă de trecutul și prezentul națiunii române, pe năsura frumuseții patriei noastre. Pe aici vor fi străjuț înaintășii străvechi, Traco-Geto-Dacii, ocupându-se de agricultură și pomicultură. Este reîndoios că Dacii au adăugat acestor preocupări creșterea vitelor, viticultura, stupăritul, prelucrarea dietrei, a metalului și lemnului.

În susul Oltului, câmpiile nănoase și lunca se îngustează. Trep-at, apar dealurile paralele, îmbrăcate cu pomi fructiferi și renumita viță de vie. Împreună cu alte podgorii alese, Drăgășanii poartă faima vinurilor românești peste totare.

Salba de ape termale începe cu Govora, situată puțin lateral de

șosea, apoi Călimănești și Căciulata, stațiuni climaterice bine cunoscute, cu izvoarele lor tămăduitoare. La numai un kilometru de Mânăstirea Turnu, și cam tot atât de la Castrul Roman, apa de 32 grade Celsius iese din pământ printr-un puț improvizat.

Istoria de ieri și de astăzi este prezentă și la Râmnicul-Vâlcea. Orașul, veche reședință a Episcopiei Râmnicului și Argeșului, păstrează vestigii ale unei culturi seculare. Alături, cartierele noi cu blocuri impunătoare, moderne. Zăgăzuirea Oltului la Râmnicul Vâlcea va duce în cele din urmă la folosirea energiei dată de 25 de lacuri de acumulare.

Drumetînd pe aceste meleaguri, pașii zăbăvesc la Mânăstirea Cozia, apoi la Turnu și Stănișoara.

Pe aceste locuri, pătruns de un fierbinte patriotism, poetul Grigore Alexandrescu scria în 1863 în poezia să Umbra lui Mircea la Cozia:

Mircea îmi răspunde dealul, Mircea, Oltul repetează.

Acest sunet, acest nume valurile îl primesc,
Unul altuia îl spune. Dunărea se-nștiințează,
Și-ale ei spumate unde către mare îl pornesc.

(...)

Râvna-ți fu neobosită, îndelung a ta silință
Până l-adânci bătrânețe pe Români îmbărbătași.
Însă vai, n-a iertat soarta să-ncununi a ta dorință,
Și-al tău nume moștenire libertății îl lăsași...

Ctitorie a Voevodului Mircea cel Bătrân, Mănăstirea Cozia este numită, pe drept cuvânt, *bijuterie arhitecturală a veacului al XVI-lea*. Frumosul monument istoric este păstrătorul unor vestigii remarcabile: arhitectura, sculptura în piatră și lemn, pictura murală și pe lemn, precum și numeroasele cărți și manuscrise prețioase, unele păstrate la Arhivele Statului în București, Craiova, Râmnicul Vâlcea și la Academia R.S.R., atrag în toate anotimpurile mii și mii de vizitatori, cercetători și turiști din țară și străinătate.

Aici se află mormântul marelui Voevod Mircea cel Bătrân (1386-1418), precum și rămășițele pământești ale mamei lui Mihai Viteazu, cel dintâi făuritor al unirii fraților de același sânge. Mama lui Mihai Viteazu, Maica Teofana, a decedat în anul 1605. Cozia a fost un lăcaș de rezistență românească în cele mai furtunoase vremuri ale istoriei. S-au perindat și pe la Cozia armate de invadatori, profanând în mai multe rânduri mormântul lui Mircea. În timpul ocupației germano-austro-ungare, din 1917, la Mănăstirea Cozia au staționat trupele Kaizerului și honvezii cu întunecate conștiințe. Lăcașul de cult a fost transformat în grajd. Căii au fost priponiți chiar de stâlpii de la mormântul marelui Voevod român. S-au găsit totdeauna oameni de omenie, compatrioți vrednici, care au reparat stricăciunile, păstrând vie amintirea Domnului Țării Românești, a aceluia care în 1406 se intitula cu îndreptățire: *Io Mircea, Mare Voievod și Domn peste toată Țara Ungro-Vlahiei și a părților de peste munți, încă de către părțile tătarăști și Almașului și Făgărașului, Herțeg și*

Domn al Banatului Severinului și pe amândouă părți pe toată Pondunavia, încă și până la Marea cea Mare și Stăpânitor al Cetății Dârstorului.

De pe peronul gării Mănăstirea Turnu se zărește foarte bine muntele Cozia, împreună cu piscurile sale. Pot fi admirate vârfurile Teofilu, iar peste Olt, Basarabu, la nord muchia Usturoiului, coama Turneanu (pe care se află drumul ciobănesc spre Cabana Cozia) acolo unde se instalează acum un releu de televiziune. Dintr-o singură privire este cuprinsă stâncă Foarfeca, extrem de accidentată, muncia Fruntea Oii, piciorul Vlădesei și Ciuha Mare (cel mai înalt vârf din Cozia, 1674 m). Spre altitudinea cea mai ridicată există două căi: drumul ciobănesc și ur drum forestier. În apropierea Mănăstirii Stânișoara pot fi auzite interminabile și inegalabile concerte de păsări. Din adâncul codrului coboară urșii carpatini, blânzi și învățați cu vizitatorii. În apropierea Vârfului ce Mare încep pereții de stâncă, uneor aproape verticali. Pe ei se găsesc multe varietăți ale minunatei Flori de Piatră, numită și Floarea de Colți sau Floarea reginei, frumusețe alpină dir ce în ce mai rară. Cu toate că floarea este ocrotită de lege, mâini nelegiuite o smulg din rădăcină, lucrând parcă înadins pentru stărpirea ei.

Am întâlnit pe Muntele Cozia un om îndrăgostit de natura coziană medic hematolog la Râmnicu Vâlcea, care aproape tot timpul său liber și-l petrece în mijlocul aceste naturi. Iubind cu pasiune aceste flor și stâncile, medicul drumeț Petru Măldărescu face eforturi de un sfer de veac pentru a salva de la dispariție Floarea de colți. După multe încercări, floricultorul amator a

reușit s-a adapteze la condiții de grădină și în ghivece.

În lucrarea sa intitulată *Cercetări geografice în istoria Românilor*, regretatul profesor Ion Conea face referiri la dovezi concrete aflate pe muntele Cozia, care amintesc de o cultură megalitică. Istoricul grec Herodot pomeneste de un munte sfânt al Geto-Dacilor. Poate e chiar cel la care se referea părintele istoriei. Pe aici a trecut Traian (și a poposit la stânca Masa lui Traian). În apropiere de castrul roman, curge și un izvor termal. Oare Mircea nu știa nimic atunci când și-a ales tocmai acest loc, ca să zidească o năstire de unde să poată privi întregul munte? Pledează în favoarea tezei noastre folclorul satelor apropiate de munte. Dar mai este ceva: există încă câteva stânci cu înfățișări ușor de recunoscut.

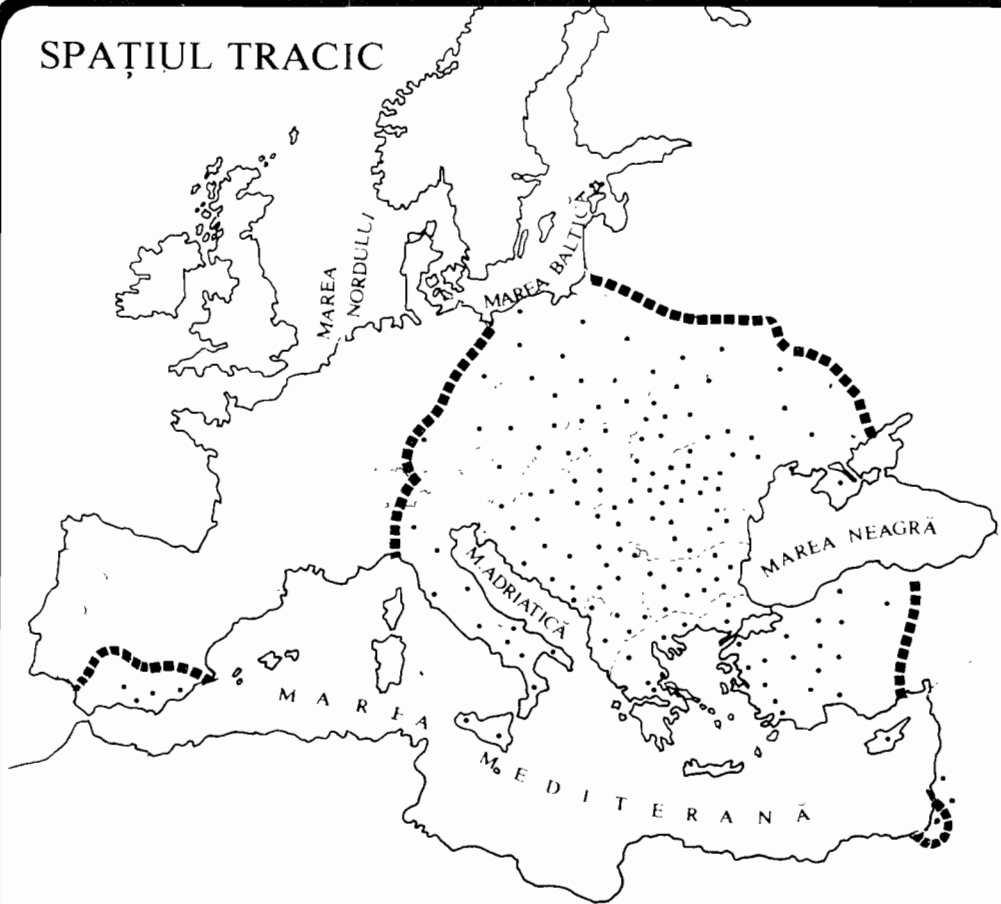
Pe vârful Teofilu piatra Vânătorul și Câinele, la Stânișoara Șfinxul, Bufnița cu pui, Faraonul, Moș Gerilă. Sus pe coamă Dacul, spre stânca Rotunda Dochia fără cooace și Băiatul cu fete. Dacă aceste chipuri pot fi date pe seama naturii, care a mai cioplit asemănări, în schimb cercetând îndeaproape chipurilor pietrelor Piatra Înțelepților, cu patru fețe de oameni diferiți, Moșneagul, Bărbosul și Ursul (ultimele două lângă stânca Foarfeca), nu se poate să excludem intervenția mâinii omenești. Dar când și cu ce s-au lucrat coloșii de piatră având zeci de metri înălțime?

Natură și istorie, liniște și sănătate, oameni minunați, dar mai ales file de istorie traco-daco-românească, iată ce se află în această parte a României. Este un itinerariu național unic, care trebuie negreșit vizitat.



Bolnița mănăstirii Cozia (1542)

SPAȚIUL TRACIC



Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume.
după cel al Indienilor (Herodot)

J.C. Drăgan: Tracii numitor comun al culturii europene

1

I.G. Chiuzbăian: Mitologie și istorie românească

9

C. Bădicel: Drumeț pe valea Oltului

13

NOI TRACII
Redactia: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunto
Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)